

STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE VELKOPLOŠNÝCH CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ

Jan Kopp

ÚVOD

Strategické plánování udržitelného rozvoje je procesem, který v daném území směřuje k symbióze ekonomicky efektivního hospodaření, všestranně kvalitního života obyvatel a životního prostředí vysoké úrovně. Je samozřejmé, že velkoplošná ochrana přírody a krajiny ve formě národního parku (dále NP) nebo chráněné krajinné oblasti (dále CHKO), definovaná podle Zákona č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny, zajišťuje environmentální kvalitu území. Limity vyplývající z velkoplošné ochrany přírody a krajiny mají vliv na omezení hospodářské činnosti. Zajišťuje však relativně přírodě blízká krajina s kvalitním životním prostředím také spokojenost pro místní obyvatele? Ve výzkum amenitní migrace (Bartoš et al., 2011), tedy konkrétně procesu stěhování obyvatel z měst do přírodně kvalitních území, jsme pracovali s hypotézou, že atraktivní přírodní prvky a vysoká úroveň životního prostředí jsou motivem pro část obyvatel měst, aby změnili trvalé bydliště a odstěhovali se do území s řádově vyšší kvalitou přírody, než nabízí města (Bartoš et al., 2011). Ukázalo se, že i u nás existují příklady takových migrantů, stěhujících se do národních parků nebo chráněných krajinných oblastí. Ale zároveň bylo zjištěno, že část amenitních migrantů je v novém prostředí nespokojena a nezřídka se stěhuje zpět. Mezi důvody se významně podílí právě limity vyplývající z ochrany přírody a krajiny, které omezují hospodářské a další aktivity obyvatel (Bartoš et al., 2011).

V tomto příspěvku proto analyzujeme strategické dokumenty, které plánují rozvoj v oblastech velkoplošných chráněných území v ČR. Pro analýzu jsme vybrali dvě modelová území velkoplošné ochrany v Plzeňském kraji – západní část CHKO a NP Šumava a severní část CHKO Český les. Cílem bylo zjistit:

1. Které instituce, organizace nebo zájmové skupiny se podílejí na strategickém plánování rozvoje území?
2. Jaké jsou strategické cíle rozvoje území podle jednotlivých dokumentů a plánů strategického rozvoje?
3. Jak se liší strategické plánování podle stupně velkoplošné ochrany?

1. METODIKA

Metodický postup výzkumu je založen na analýze strategických dokumentů a plánů jednotlivých institucí, organizací a zájmových skupin. Prvním krokem byl rozbor problematiky udržitelného rozvoje velkoplošných chráněných území, zaměřený nejen na podmínky v ČR, ale též na mezinárodní přístupy v ochraně krajinných celků. V druhé části analyzujeme 11 strategií, resp. strategických plánů území, zahrnutých do velkoplošných chráněných území (západní část CHKO a NP Šumavy a severní část CHKO Českého lesa). Rozbor je založen na komparaci dvou modelových území různého stupně velkoplošné ochrany (národní park vs. chráněná krajinná oblast). Srovnáváme nejen strategické plánování dvou území, ale zejména cíle v jednotlivých strategických dokumentech navzájem, implementační struktury a jejich vliv na území. Byla provedena kategorizace strategií a porovnány výhody a nevýhody jednotlivých přístupů. Předložený příspěvek je vstupem do rozboru celé problematiky, přičemž další podrobnější zpracování v rámci projektu TA ČR TD020323 „Strategické plánování obcí, měst a regionů: výzvy, problémy, možnosti řešení“ bude navazovat.

2. UDRŽITELNÝ ROZVOJ VELKOPLOŠNÝCH CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ

V zákoně č.17/1992 Sb., o životním prostředí, je trvale udržitelný rozvoj definován jako „takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“. Udržitelný rozvoj má dvě dimenze – časovou a prostorovou. Časová dimenze vyžaduje zodpovědnost a solidaritu mezi různými generacemi lidské společnosti. Z pohledu chráněných území jako je Šumava či Český les tento přístup evokuje řadu konkrétních otázek: Můžeme si dovolit v zájmu ochrany přírodních procesů ponechat les samovolnému vývoji (včetně např. kůrovcové kalamity), i když to může omezit možnost těžby dřeva nebo rekreačního využití krajiny v dalších desetiletích? Můžeme si dovolit plánovat rozvoj infrastruktury pro sjezdové lyžování, aniž bychom uvažovali o snížení ekologické stability krajiny a třeba její možné degradaci pro další generace lidí? Prostorová dimenze udržitelného rozvoje vyžaduje, aby nebyl náš blahobyt zajištěn na úkor kvality života lidí v jiných částech světa. Jsou však ve velkoplošných chráněných oblastech podmínky pro soběstačné hospodaření regionu? Udržitelný rozvoj území klade stejnou důležitost na ekonomický rozvoj, sociální problematiku i kvalitu životního prostředí (Šilhánková et al., 2011). Udržitelný rozvoj však nemůže být redukován pouze na ochranu životního prostředí. Ekonomika chráněných území hraje roli nástroje k dosažení zlepšení sociálních podmínek a zároveň ochrana přírody má též měřitelné ekonomické efekty (Kettuen & Ten Brink, 2013).

Z pohledu udržitelného rozvoje chráněných území je důležité vnímat krajinu v souladu s Evropskou úmluvou o krajině, která vstoupila v mezinárodní platnost v EU dne 1. března 2004. Hlavním cílem Úmluvy je zajistit ochranu jednotlivých typů evropské krajiny, v podstatě bez ohledu na míru jejich využívání. Evropské úmluva o krajině ukládá povinnost vytvářet a realizovat ohleduplné a z hlediska charakteru

krajiny udržitelné krajinné politiky, a to za účasti veřejnosti a místních a regionálních úřadů, a dále pak zohledňovat charakter krajiny při formování politik územního rozvoje, urbánního plánování a jiných sektorálních či intersektorálních politik (výklad podle MŽP). Úmluva se tedy nesoustředí pouze na ochranu přírodních ekosystémů.

Pod záštitou UNESCO programu MAB (Člověk a biosféra) vzniká od roku 1973 celosvětová síť velkoplošných biosférických rezervací UNESCO. Na našem území jsou mezi Biosférické rezervace UNESCO zařazeny kromě dvou národních parků (Šumava a Krkonoše) také tři CHKO (např. Křivoklátsko, Třeboňsko, Bílé Karpaty) a území Dolní Moravy (včetně CHKO Pálava). Během řady diskusních konferencí v rámci této iniciativy byla postupně prosazena myšlenka, že Biosférické rezervace UNESCO slouží nejen ochraně přírody, ale také podpoře soužití člověka s ochranou přírody. Podpora a zajištění udržitelného rozvoje místních komunit se ukazuje jako stěžejní myšlenka, doplňující doposud převažující normativní nástroje ochrany přírody na úkor prosperity místních komunit.

Podle Madridského akčního plánu pro Biosférické rezervace UNESCO (Madridský akční plán, 2008) je důležité rozvíjet partnerství a ekonomické aktivity, protože zajišťují příspěvky k ekonomickému rozvoji z hlediska posilování role soukromého sektoru, získávání prostředků na údržbu přírodních území (např. z cestovního ruchu). Společenská odpovědnost velkých nadnárodních firem stejně jako národního a regionálního soukromého sektoru zajišťuje financování pro rozvoj a dodržování udržitelných praktik ochrany a rozvoje území.

Problematikou udržitelného rozvoje biosférických rezervací se u nás zabýval mimo jiné výzkum participativního managementu biosférických rezervací (Kušová et al., 2008). Z jeho závěrů vyplývá, že koncept biosférických rezervací není plně kompatibilní s legislativním systémem České republiky. V něm nemá tento koncept svůj plnohodnotný ekvivalent a správu biosférických rezervací zajišťují správy CHKO nebo NP. Není ovšem definována forma přímé účasti správy chráněného území, jako orgánu

státní správy, v projektech na podporu socioekonomického rozvoje (Kušová et al., 2008). Správy CHKO nebo NP nemohou z podstaty svých kompetencí a cílů zajišťovat komplexní rozvoj území. V důsledku tedy nelze ani očekávat, že strategické plánování velkoplošných chráněných území, prováděné přes jejich plány péče, bude prosazovat udržitelný rozvoj území v celé šíři. Samozřejmě z toho však nevyplývá, že by byly tyto plány péče v rozporu s udržitelným rozvojem, ale pouze ho výběrově doplňují s rizikem, že váha na ochranu přírody a krajiny bude ve strategickém plánování větší, než je únosné.

Jinou cestou, než systémy velkoplošné ochrany území, jde koncept geoparků pod záštitou organizace UNESCO. Geoparkem se označuje území, které prezentuje a šetrně využívá místní atraktivitu neživé přírody, zejména poskytuje obraz o geologickém vývoji Země a ukazuje vliv místního přírodního bohatství na ekonomický a kulturní rozvoj společnosti (Erikstad, 2013). Institut geoparků u nás nevychází z legislativy ochrany přírody (Kopp, 2013). V České republice geoparky vznikají na základě dobrovolné spolupráce různých místních subjektů v regionech, jejichž geologická stavba umožňuje zajímavou interpretaci geologických procesů, a kde se vytvoří funkční infrastruktura z místních skupin, podporující tradiční i nové geoturistické aktivity. Národní geopark jako certifikovaná instituce mimo z hlediska ekonomického rozvoje podporuje geoturismus, drobné zemědělství, tradiční řemesla a další původní hospodářské aktivity za účelem

udržitelného rozvoje území (Kopp, 2013). V současné době (říjen 2014) je na území ČR šest Národních geoparků – Český ráj, Egeria, GeoLocí, Železné hory, Kraj blanických rytířů a Podbeskydí, z nichž Český ráj je jediný zařazen do evropské a celosvětové sítě geoparků UNESCO.

3. ANALÝZA STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ

3.1. KOMPARACE MODELOVÝCH ÚZEMÍ

Byl zapracován přehled aktuálních strategických rozvojových dokumentů pro dvě modelová území: Šumava – západ a Český les – sever. Území se liší formou velkoplošné ochrany. Tradiční CHKO Šumava, založená již v roce 1963, byla na počátku 90. let 20. století ve svém jádrovém území zařazena mezi národní parky ČR a také mezi biosférické rezervace UNESCO (s drobnými výjimkami ve shodné hranici s NPŠ). Území Českého lesa bylo vyhlášeno CHKO jako dosud poslední velkoplošné chráněné území ČR v roce 2005, přičemž byla vhodně uplatněna snaha vyjmout většinu sídel z území CHKO, takže je dopad ochrany přírody na rozvoj místní ekonomiky méně konfliktní, než v případě NP Šumava nebo některých CHKO.

Tabulka 1 dokumentuje rozdíly v obou modelových územích z hlediska kategorizace ochrany, podle zařazení v rámci Politiky územního rozvoje a podle organizací místního partnerství.

Tab. 1: Základní komparace modelových území

Území	Šumava – západ	Český les – sever
Kategorie VCHÚ (rok vzniku)	NP (1991), CHKO (1963), Biosférická rezervace (1990)	CHKO (2005)
Kategorie IUCN	II	V
Organizace místního partnerství (rok vzniku)	Mikroregion Šumava – západ (2001) , MAS Ekoregion Úhlava o.p.s. (2007), Svaz obcí Národního parku Šumava (2008)	MAS Zlatá cesta o.p.s. (2006), GeoLocí o.p.s. (2006), MAS Český les o.p.s. (2008), Dobrovolný svazek obcí Lučina
Zařazení území podle Politiky územního rozvoje ČR [14]	SOB 1 Specifická oblast Šumava	v kontaktu OS1 Rozvojová osa Praha–Plzeň–hranice ČR/Německo (–Nürnberg)

Pozn.: MAS – Místní akční skupina

Zdroj: vlastní zpracování

Kromě statutu ochrany podle naší legislativy spadají modelová území do odlišných kategorií podle mezinárodní kategorizace IUCN. NP Šumava je klasifikováno v kategorii II (národní park), CHKO Český les v kategorii V (chráněná krajina/mořská oblast). Je třeba uvést, že převod našeho stupně ochrany na mezinárodní systém IUCN není automatický, např. Krkonošský NP je řazen do kategorie V [4]. Kategorie IUCN vycházejí z doporučeného managementu území, nejedná se cíleně o certifikaci na „kvalitnější“ a „méně kvalitní“ území.

Podle IUCN jsou chráněná území kategorie II „rozsáhlá přírodní nebo přírodě blízká území, určená k ochraně velkoplošně probíhajících ekologických procesů spolu s množstvím druhů a ekosystémů pro dané území charakteristických, která zároveň dávají možnost pro realizaci duchovních, vědeckých, výchovných, rekreačních a návštěvních cílů, environmentálně a kulturně slučitelných s cíli ochrany území. Primárním cílem je chránit přirozenou biodiverzitu spolu s hlavními ekologickými strukturami a souvisejícími environmentálními procesy a podporovat vzdělávání a rekreaci“ (Hošek, 2013). V tomto směru je vymezení národního parku v ČR (podle Zákona č. 114/1992 Sb.) v zásadě orientováno pouze na ochranu přírody bez ohledu na možné rekreační využití území:

„Veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením.“ Na mezinárodní kategorizaci ochrany NP Šumava (II), zohledňující možnost podpory rekreace, se odvolává Svaz obcí Národního parku Šumava, protestující proti zaměření strategie NP Šumava pouze na ochranu přírody.

3.2. PŘEHLED STRATEGIÍ

V tabulce 2 uvádíme přehled strategických plánů s uvedením struktury (tj. instituce, organizace či zájmové skupiny), odpovědné za jejich implementaci. Mezi strategické plány byly zařazeny také plány péče o CHKO či NP, protože mají aspoň částečně funkci sektorového strategického plánu, minimálně z hlediska dlouhodobého horizontu plánování. Každý ze strategických plánů zde citujeme ve výčtu deklarovaných cílů strategie, abychom mohli strategie dále porovnat. Do tabulky byly zařazeny také Svaz obcí NP Šumava a Biosférická rezervace Šumava, přestože nemají vlastní strategický dokument. Deklarované cíle jsou převzaty z oficiálních internetových stránek. V přehledu neuvádíme další sdružení obcí v mikroregionech, protože jejich strategické plány nejsou aktuální.

Tab. 2: Strategie a strategické cíle modelových území

Číslo (orientační), strategický plán / odpovědnost za implementaci	Strategické cíle
1. (MMR, 2008) Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Šumava na období 2012–2027 / Správa CHKO Šumava	Strategickým cílem ochrany přírody a krajiny na území CHKO Šumava je zachování stavu krajiny, udržení přírodních hodnot a ekologické stability území a ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků a přírodních zdrojů a vytváření vyváženého životního prostředí.
2. (SNP Šumava, 2014) Plán péče o Národní park Šumava na období 2014–2017 / Správa NPS	<ul style="list-style-type: none"> • dostatečně rozsáhlá, celistvá a spojená území spontánní nerušené přírody, kde se samovolně vyvíjejí původní nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy s přirozenou biologickou rozmanitostí, které jsou domovem ochrannásky významných druhů a struktur, • vysoká a přírodnímu stavu odpovídající diverzita území na úrovni druhů a stanovišť,

	<ul style="list-style-type: none"> • zachování stavu lokalit významných pro ochranu biodiverzity závislých na pravidelné péči, • zachovaná krajina s typickými architektonickými a urbanistickými prvky.
3. deklarace na internetu / Svaz obcí Národního parku Šumava	Obce tohoto regionu očekávají, že se stát zhostí své odpovědnosti za rozvoj venkova i na Šumavě a nepřipustí, aby budoucnost Šumavy byla podřízena extrémním projektům a experimentům ochrany přírody.
4. (Mas Ekoregion Úhlava, 2014) Strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro území MAS Ekoregion Úhlava / MAS	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšení atraktivity regionu MAS pro trvalé bydlení a návštěvníky regionu, • udržení a zlepšení stavu přírodního bohatství a životního prostředí, • zajištění ekonomicky udržitelného rozvoje regionu, • prohloubení spolupráce na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni.
5. (Integra Consulting Services, 2010) Strategický rámec udržitelného rozvoje Regionu NP Šumava / Správa NPŠ – implementační skupina	<ul style="list-style-type: none"> • diversifikovaná místní ekonomika, • dopravní dostupnost území, dostupnost síťových služeb, • udržitelná péče o krajinu, lesy a bezlesí, • udržitelný cestovní ruch, • kvalitní život komunit, • partnerství pro rozvoj regionu.
6. (NP Šumava, 2012) Krajinový integrovaný plán rozvoje Regionu – Národní park Šumava (2012) / MŽP – implementační skupina	<ul style="list-style-type: none"> • zlepšování podmínek pro podnikání na území Regionu Národního parku Šumava, podpora vzniku a rozvoje malých a středních podniků a posilování jejich konkurenceschopnosti, • zlepšení dostupnosti a obslužnosti území regionu NPŠ, • využívání přírodního a krajinového potenciálu území regionu NPŠ, • udržitelný cestovní ruch využívající unikátní přírodní a kulturní potenciál území s ohledem na zachování jeho specifických hodnot, • zlepšování kvality života obyvatelstva zajištěním dostupnosti veřejných služeb v oblasti vzdělávání, sociálních a zdravotních služeb, podpora rozvoje kultury a volnočasových aktivit, • navázání úzké spolupráce mezi Správou NP Šumava, orgány veřejné správy a dalšími regionálními aktéry, společné sdílení vize a cíle strategie, společný postup při její realizaci.
7. Biosférická rezervace Šumava / Správa NPŠ a RRA Šumava	<ul style="list-style-type: none"> • ochrana přírodní a kulturní rozmanitosti, • sociálně, kulturně a přírodně udržitelný ekonomický rozvoj, • logistická podpora výzkumu, monitoringu, environmentální výchovy a vzdělávání, • zapojení místních komunit a účast všech zainteresovaných v procesu plánování a péče o celé území biosférické rezervace.
8. (SCHKO Český les, 2006) Plán péče o Chráněnou krajinovou oblast Český les na období 2007–2016 / Správa CHKO	<ul style="list-style-type: none"> • uchování typického rázu krajiny s vysokou lesnatostí, s komplexy lesů přerušovaných enklávami existujících i zaniklých obcí a osad s extenzivním zemědělským hospodařením a zachování pestré škály druhově bohatých přirozených a polopřirozených společenstev se vzácnými druhy rostlin a živočichů, • zachování a ochranu všech vyskytujících se přirozených lesních společenstev, zvyšování ekologické stability lesů, udržování druhové pestrosti území péčí o cenná společenstva a udržování, příp.

	<p>vytváření vhodných životních podmínek pro vzácné a chráněné druhy rostlin a živočichů,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachování a ochranu typického krajinného rázu a udržení pestrosti a relativní nezastavěnosti krajiny, včetně zachování, případně obnovy vybraných kulturních a historických charakteristik.
<p>9. (Mas Zlatá cesta, 2014) Strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro území MAS Zlatá cesta, o.p. s. / MAS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšení zaměstnanosti a podnikatelské aktivity místních obyvatel, • udržitelné a efektivní využívání místních zdrojů, péče o krajinu a životní prostředí, • udržitelný rozvoj cestovního ruchu a turistiky, • zajištění dostupné a kvalitní občanské vybavenosti a veřejných služeb, • rozvoj občanské společnosti a budování místní identity, • zajištění kvalitní dopravní dostupnosti a vybavenosti území technickou infrastrukturou, • zvyšování všeobecné informovanosti a rozvoj celoživotního vzdělávání.
<p>10. (MAS Český les, 2014) Komunitně vedená strategie místního rozvoje MAS Český les 2014–2020 / MAS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stabilizace obyvatelstva v území, zkvalitnění demografické struktury, • podpora a tvorba podnikatelských příležitostí, • rozvinutá infrastruktura, • rozvinutý cestovní ruch, • kvalitní životní prostředí.
<p>11. (Dražský et al., 2011) Strategie udržitelného rozvoje Národního geoparku GeoLocí / GeoLocí o.p.s.</p>	<p>Cílem Národního geoparku GeoLocí je představit široké veřejnosti kouzlo místní krajiny, spoluvytvářené geomorfologickými procesy a následným působením člověka, zachyceném v pozůstatcích po hornické a důlní činnosti, ve využití místních hornin ve stavitelství a v umění nebo ve stopách dějinných událostí. Záměrem je tento potenciál území nejen poznat a chránit, ale také vhodnou formou jej využít pro podporu místní ekonomiky zejména v podobě rozvoje šetrného cestovního ruchu a tím pádem zvýšení ekonomické nezávislosti regionu a tedy i udržitelnosti života v něm.</p>

Zdroj: vlastní zpracování na základě citovaných strategických dokumentů

3.3. KATEGORIZACE STRATEGIÍ

Na základě rozboru strategií, uvedených v tabulce 2, byla provedena kategorizace podle implementační struktury, vlivu zájmů státní správy nebo zájmových skupin a přibližného podílu modelového chráněného území v rámci územního dopadu konkrétního strategického plánu (tab. 3). Dále byla vyhodnocena vyváženost cílů strategií z pohledu udržitelného rozvoje. V podstatě je možné rozlišit tři základní kategorie strategického plánování v modelových oblastech:

a) Plány péče o CHKO nebo NP jsou zaměřené na cíle ochrany přírody a v tomto kontextu se také dívají na socioekonomický rozvoj území jako na proces, který je třeba limitovat. Plány péče o CHKO jsou (na rozdíl od NP) vstřícnější

k obcím a více podporují některé aktivity udržitelného rozvoje. Jako protíváha sektorového přístupu ochrany přírody k rozvoji území vznikl Svaz obcí NP Šumava, který prosazuje naopak omezení vlivu MŽP a zdůrazňuje nutnost průřezového přístupu ke strategickému plánování.

b) Strategické dokumenty MAS, které jsou pro nové plánovací období aktuálně dostupné v pracovních verzích, vycházejí z principů udržitelného rozvoje se zapojením místních komunit a aktérů místního života. Při jejich vzniku doporučuje metodika MMR věnovat území CHKO či NP samostatnou pozornost – v podstatě řešit plánování těchto území po formální stránce odděleně. Toto doporučení není příliš produktivní vzhledem k potřebě

integrovat rozvoj území MAS z prostorového hlediska. Nicméně účast zástupců správy ochrany přírody a krajiny v procesu plánování MAS je velmi vhodná praxe. Nevýhodou strategických plánů MAS se jeví jejich účelové zaměření na potřebu čerpání finanční podpory z EU (bez znalosti, jak bude přesně podpora probíhat) a nižší schopnost implementace vzhledem k právní formě MAS. Do kategorie strategií prosazovaných místními aktivními aktéry lze zařadit i cíle rozvoje Národního parku GeoLoc, který zahrnuje také zájmového území severní části Českého lesa (Dražský et al., 2011).

c) Porovnáním jednotlivých kategorií lze zjistit, že se jako nejvhodnější strategický plán jeví

Krajinný integrovaný plán rozvoje Regionu – Národní park Šumava (KIPR), který vznikl jako pilotní projekt pro Specifickou oblast Šumava (SOB 1). Výhodná se jeví nejen vyvážená struktura cílů, ale také navrhovaný způsob implementace. Ta je podle návrhu sice příslušná MŽP, ale řízená meziřesortním Centrálním řídicím výborem KIPR, zajišťovaná Regionální řídicím výborem KIPR a administrována Externím administrátorem (NP Šumava, 2012). Starší dokument „Strategický rámec udržitelného rozvoje Regionu NP Šumava“ oproti tomu ponechával koordinační a administrativní roli v prosazení strategie na Správě NPŠ (Integra Consulting Services, 2010).

Tab. 3: Kategorizace strategií rozvoje modelových území

Číslo strategie a odpovědnost za implementaci	Kategorie vlivu	Přibližný podíl VCHÚ na území strategie	Vyváženost strategie z hlediska udržitelného rozvoje
1. Správa CHKO Šumava	MŽP	100 %	preferenze ochrany přírody, sektorový přístup
2. Správa NP Šumava	MŽP	100 %	preferenze ochrany přírody, sektorový přístup
3. Svaz obcí NP Šumava	obce	100 %	vyvážení ochrany přírody preferencí sociální a ekonomické oblasti
4. MAS Ekoregion Úhlava, o.s.	aktivní aktéři	1/3	vyvážené
5. Správa NPŠ – implementační skupina	MŽP + místní aktéři	100 %	vyvážené
6. MŽP – implementační skupina	MŽP + místní aktéři	100 %	vyvážené
7. NPŠ, RRA Šumava	MŽP	100 %	vyvážené
8. CHKO Český les	MŽP	100 %	preferenze ochrany přírody, sektorový přístup
9. MAS Zlatá cesta, o.p.s.	aktivní aktéři	1/3	vyvážené
10. MAS Český les, o.s.	aktivní aktéři	1/3	vyvážené
11. GeoLoc o.p.s.	aktivní aktéři	1/10	vyvážené

Zdroj: vlastní zpracování

ZÁVĚR

Na základě provedeného rozboru a komparace strategických dokumentů lze formulovat odpovědi na otázky z úvodu. Na strategickém plánování modelových chráněných území se podílejí jednak zástupci zájmů MŽP (Správy CHKO a NP), jednak různé formy sdružení obcí, často sdružené spolu s dalšími místními aktéry do MAS. Jako nejvhodnější se jeví kombinace uvedených přístupů, kdy je komunitní přístup k plánování prosazován cíleně pro velkoplošná území ochrany přírody. To je též v souladu s požadavky Evropské úmluvy o krajině, principy řízení geoparků nebo biosférických rezervací UNESCO. Nejlepším příkladem se v tomto směru jeví Krajinový integrovaný plán rozvoje Regionu – Národní park Šumava. Jeho cíle umožňují dosáhnout vyváženého rozvoje regionu v souladu s požadavky na udržitelnost a zároveň je navržena implementační struktura, která by měla mít dostatečné prostředky k prosazení cílů.

Porovnáním obou modelových oblastí bylo zjištěno, že silnější stupeň ochrany (NP) vyvolává v praxi větší potřebu samostatné pozornosti strategického plánování, které by mělo zabránit prosazování pouze sektorových cílů určitých zájmových skupin. Zapojení území CHKO a NP do strategických plánů MAS podle současné metodiky je podle našeho názoru zbytečně formálně oddělováno. Je zapotřebí naopak větší integrace jednotlivých přístupů (MAS, mikroregiony, CHKO, geoparky, ORP apod.) do integrovaného strategického plánování. Tříštění sil, územní překrývání strategií, malá provázanost s plánováním rozvoje území za státní hranicí a nejasnost kompetencí ve strategickém plánování jsou faktory, které snižují úspěšnost plánování na mikroregionální úrovni. V tomto směru by měla být posílena role státu, nikoliv jako plánovací instituce, ale jako autority, která zpřesní legislativní podmínky a bude plánování velkoplošných chráněných území koordinovat.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek vznikl v rámci projektu TA ČR TD020323 „Strategické plánování obcí, měst a

regionů: výzvy, problémy, možnosti řešení“. Děkujeme TA ČR za podporu.

LITERATURA

Bartoš, M., et al., (2011). *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce.

Dražský, F., J., et al. (2011). Nominační dokumentace k žádosti o udělení titulu „Národní geopark“. Svojsín: GeoLocí o.p.s.

Erikstad, L. (2013). Geoheritage and geodiversity management – the questions for tomorrow. *Proceedings of the Geologists' Association*, 124, 713 – 719.

Hošek, M. (2013). Kdy je národní park národním parkem? Světová kategorizace chráněných území v tuzemské praxi. *Ochrana přírody*, 3, 25–28.

Kettuen, M., & Ten Brink, P. (2013). Social and economic benefits of protected areas. *An assessment guide*. Oxon: Routledge.

MAS Český les (2014). Komunitně vedená strategie místního rozvoje MAS Český les 2014–2020. Halže: MAS Český les, o.s.

Koop, J. (2013). Geoparky – nová platforma regionálního marketingu. *Trendy v podnikání*, 3(3)3, 44–50.

NP Šumava (2012). Krajinový integrovaný plán rozvoje Regionu – Národní park Šumava na období 2011–2020. Praha: MŽP.

Kušová, D., et al. (2008). Biosphere reserves – an attempt to form sustainable landscapes (A case study of three biosphere reserves in the Czech Republic). *Landscape and Urban Planning*, 84(1), 38–51.

Madridský akční plán (2008). *Madridský akční plán (český překlad)*. Madrid: UNESCO Man and the Biosphere Programme.

SCHKO Český les (2006). Plán péče o Chráněnou krajinou oblast Český les na období 2007–2016. Přimda: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa Chráněné krajinné oblasti Český les.

SCHKO Šumava (2012). *Plán péče o Chráněnou krajinou oblast Šumava na období*

2012–2027. Vimperk: Správa Chráněné krajinné oblasti Šumava.

SNP Šumava (2014). *Plán péče o Národní park Šumava na období 2014–2017*. Vimperk: Správa Národního parku Šumava.

MMR (2008). *Politika územního rozvoje České republiky*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj.

Integra Consulting Services (2010). *Strategický rámec udržitelného rozvoje Regionu NP Šumava*. Praha: Integra Consulting Services s.r.o.

MAS Ekoregion Úhlava (2014). *Strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro území MAS Ekoregion Úhlava – pracovní verze (2014–2020)*. Nýrsko: Ekoregion Úhlava, o.s.

MAS Zlatá cesta (2014). *Strategie komunitně vedeného místního rozvoje pro území MAS Zlatá cesta, o. p. s. – pracovní verze (2014–2020)*. Tachov: MAS Zlatá cesta, o. p. s.

Šilhánková, V., et al. (2011). *Indikátory udržitelného rozvoje pro města a obce*. Hradec Králové: Civitas per Populi, o.s.

Adresa autora:

RNDr. Jan Kopp, Ph.D.

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta ekonomická

Katedra geografie

kopp@kge.zcu.cz "

STRATEGIC PLANNING OF THE LARGE-SIZE PROTECTED AREAS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Jan Kopp

Abstract: This paper is a review concentrated on the sustainable development of large-size protected areas in the context of strategic planning in the Czech Republic. We compare goals of strategic development documents for two model protected areas (The Landscape Protected Area Český les – nord and The Landscape Protected Area and National Park Šumava – west). We classify strategic development documents by four parameters: (1) protected area management categories of the International Union for Conservation of Nature, (2) Specially Protected Area categories of the Czech Republic, (3) local and regional institutions, organizations and groups of interest, (4) balance of strategic goals for sustainable development. The results give recommendations and best practice examples for strategic planning of a large-size protected areas.

Key words: Landscape Protected Area, National Park, strategic planning, sustainable development

JEL Classification: R58